

JEFFREY MITCHELL

Prejudice in context over time. How demographic, economic and social conditions influence anti-immigrant attitudes in adolescents and adults

Doktorsavhandling i sociologi, Umeå universitet, 2020

Eskil Wadensjö

Fördomar förekommer riktade mot individer och grupper av individer. Jeffrey Mitchells doktorsavhandling behandlar fördomar (prejudice) mot invandrare och invandring. Det görs i fyra studier som alla är baserade på omfattande datamaterial avseende olika länder. Två huvudfrågor behandlas. Den första är uppkomsten av fördomar under uppväxtåren och om de sedan består över tiden även när barnen blivit vuxna. Den andra är vilka faktorer som påverkar uppkomsten och styrkan hos fördomar mot invandrare och invandring. Är det ekonomiska faktorer, hur stor gruppen av invandrare är och/eller hur stor tilliten är i samhället som påverkar uppkomsten och styrkan av fördomar? De fyra studier som ingår i avhandlingen och som behandlar dessa frågor är baserade på avancerade och relevanta statistiska metoder.

Den första studien bygger på paneldataundersökningar av ungdomar under de år de går i skolan (grundskolan och gymnasieskolan) i Örebro. De som ingår i undersökningen har svarat på frågor om vad de anser om invandrare och invandring. Ett huvudresultat är att ungdomarna påverkas av förekomsten av fördomar i klassen de går i under grundskolan så att det sker en anpassning mot genomsnittet i klassen under åren de är i den. Ett andra resultat är att den så förvärvade fördomsnivån består även

FÖRFATTARE

Eskil Wadensjö, Professor, Institutet för social forskning, Stockholms universitet,
eskil.wadensjo@sofi.su.se

efter att de lämnat grundskolan och klassen och gått vidare till gymnasieskolan. Resultaten pekar på att fördomar förvärvas i en tidig ålder och sedan kvarstår i betydande omfattning efter att de väl har förvärvats. En fråga som inte kan besvaras med hjälp av detta datamaterial är om det är så att attityder och fördomar i betydande omfattning påverkas av de elever som allmänt har en stark ställning i klassen – är nyckelspelare.¹ Andra närliggande frågor som vore intressanta att undersöka är dels vilken roll lärare har för vilka attityder ungdomarna har (kan de motverka uppkomsten av fördomar), dels om det har någon betydelse för uppkomsten av fördomar om det finns barn med utländsk bakgrund i klassen (kan deras närvaro minska förekomsten av fördomar).

Den andra studien bygger på fyra undersökningar av unga i Tyskland (en longitudinell studie). De som ingår i studien är barn vars båda föräldrar är födda i Tyskland. Det som kartläggs är attityder (fördomar) vad gäller migranter från Polen, Ryssland och Turkiet. Förekomst av fördomar relateras dels till olika generella faktorer som arbetslöshet och andel migranter i den delstat de bor i, dels till individegenskaper som kön, socioekonomisk status och skolresultat. Resultaten visar att ökning av andelen arbetslösa (men inte nivån) och ökning av andelen utrikesfödda (men inte nivån) ökar fördomarna. De som har hög social status och de som har bra skolresultat uppvisar mindre ofta fördomar. Resultaten vad avser effekter av ökning av andelen arbetslösa och andelen invandrare vad gäller fördomar tolkas som att de har betydelse genom att de leder till oro bland barnen för sina framtida möjligheter på arbetsmarknaden. En sådan påverkan skulle också kunna gå via föräldrarna och deras oro för situationen på arbetsmarknaden. Ett intressant resultat är att det inte finns någon signifikant skillnad i fördomar om barnet bor i en delstat i det tidigare Västtyskland eller i en delstat i det tidigare Östtyskland när konstanthållning görs för övriga variabler som ingår i undersökningen. En närliggande fråga är om det finns sådana skillnader vad gäller fördomar mellan äldre som bor i öst och äldre som bor i väst.

Den tredje studien behandlar uppkomsten av fördomar mot invandrare under uppväxtåren i USA. Det görs genom att för individer födda i USA kombinera individdata om attityder från undersökningar från perioden 1994–2016 med dels data för andel utrikesfödda och arbetslöshet i delstaten de bor i vid undersökningstillfället, dels samma typ av uppgifter avseende den delstat de bodde i när de var 16 år (information om delstaterna är hämtade från folkräkningar mm). Resultaten pekar på att de som levde i delstater med en större andel invandrare när de var 16 år mindre ofta är fördomsfulla vad gäller invandrare när de intervju-

¹ För mer om nyckelspelarens roll i klassen se Julia Boguslaw, "The Key Player in Disruptive Behavior: Whom Should We Target to Improve the Classroom Learning Environment?", Essay 3 i Julia Boguslaw (2017), *When the Kids Are Not Alright. Essays on Childhood Disadvantage and Its Consequences*, Swedish Institute for Social Research, PhD Thesis no. 98.

as senare i livet. Det ger stöd till en hypotes om att kontakt med invandrare leder till minskad förekomst av fördomar mot dem. Kontroll görs i undersökningen för olika individkaraktistika. Resultaten pekar bland annat på att de som har längre utbildning mindre ofta är fördomsfulla än de med kortare utbildning. Ett problem för tolkningen av resultaten är att det finns en betydande variation i sammansättningen efter vilka länder de utrikesfödda kommer från mellan olika delstater i USA. Då det finns stora skillnader i attityder mot olika grupper kan det påverka attityderna till invandring beroende på vilken delstat individer bodde i när de var 16 år.²

Den fjärde studien behandlar frågan om individers sociala tillit och social tillit allmänt i samhället påverkar förekomsten av fördomar mot invandrare. Det görs genom att använda data från European Economic Survey från åtta undersökningsomgångar mellan 2002 och 2016 avseende 27 EU-länder (alla utom Malta) men också Island, Norge, Schweiz, Ryssland, Ukraina, Turkiet och Israel (sammanlagt 34 länder). Skillnaderna i genomsnittlig tillit varierar mellan de olika länderna. Högst är den i Island och Sverige, lägst i Grekland och Ryssland.

Det är tre hypoteser som prövas är: 1) påverkas individers tillit av om de har fördomar mot invandrare, 2) påverkar samhällets genomsnittliga tillitsnivå individers fördomar mot invandrare och 3) påverkar förändringar av samhällets genomsnittliga tillitsnivå individers fördomsnivå. Undersökningen ger stöd åt de tre hypoteserna. Mer tillit hos individen är förenat med lägre förekomst av fördomar. Högre tillitsnivå i genomsnitt i samhället är förenat med lägre förekomst av fördomar hos individer givet övriga egenskaper. Och enligt resultaten från estimeringarna leder en minskad genomsnittlig tillitsnivå till en markant ökning av fördomarna mot invandrare. Det finns också resultat i undersökningen vad gäller hur andra individegenskaper påverkar fördomsnivån givet tillit. Så visar resultaten att de yngre och de mer utbildade är mindre fördomsfulla givet tillitsnivån.

Avhandlingen behandlar intressanta och viktiga frågor. Resultaten som pekar på att fördomar grundläggs under ungdomsåren och sedan kvarstår när de blir vuxna pekar på att skolan har en viktig roll när de gäller att motverka uppkomsten av fördomar. Resultaten vad gäller sambanden mellan tillit och fördomar bör vara väsentliga för utformningen av politiken på flera områden. Det finns relaterade frågor som också är viktiga att undersöka. Ett exempel är frågan om det finns samband mellan debatter i media och inom politiken av frågor relaterade till invandring och integration och förekomsten av fördomar mot invandrare. Ett annat exempel är frågan om i vilken utsträckning fördomarna är riktade mot alla invandrare och all invandring eller endast mot invandrare och invandring från vissa länder.

² Se Daniel Okrent, *The Guarded Gate*, Scribner, New York, 2019 för en genomgång av USA:s invandringspolitik som visar hur fördomar mot invandrare varit riktade främst mot vissa grupper.